

**Тема семінарського заняття
«Конституційно-правовий статус Президента України»**

Навчальні питання

1. Порядок вступу на пост Президента України
2. Повноваження Президента України. Акти Президента України
3. Підстави припинення повноважень Президента України
4. Конституційний статус Ради національної безпеки і оборони України
5. Офіс Президента України. Загальна характеристика інших допоміжних структур при Президентові України
6. Практичні завдання
7. Література

У вступній частині семінарського заняття формулюється його мета та визначаються навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошуються завдання (казуси), аналіз яких забезпечує досягнення навчальної мети.

Починаючи вивчення даної теми, слід мати на увазі, що посада Президента в Україні була введена у червні 1991р. Перші вибори Президента незалежної України відбулися 01.12.1991р.

Конституція України у ст. 102 визначає Президента України главою держави, що виступає від її імені; гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років (ч. 1 ст. 103 Конституції України).

Українське законодавство встановлює такі кваліфікаційні вимоги до претендента в кандидати на пост Президента України:

- 1) бути громадянином України;
- 2) досягти 35-річного віку;
- 3) мати право голосу;
- 4) проживати в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років;
- 5) володіти державною мовою.

При розгляді другого питання варто зазначити, що повноваження Президента України визначені в ст. 106 Конституції України. Вони є досить об'ємними, а тому логічним є їх групування.

По-перше, Президент України здійснює загальне представництво держави як у межах держави, так і в зовнішньополітичних відносинах, зокрема він звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України. Тобто мова йде про його представницькі повноваження.

По-друге, Президент України призначає всеукраїнський референдум щодо змін до I, III, XIII розділів Конституції України та проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою; призначає позачергові вибори до Верховної Ради України; утворює суди у визначеному законом порядку. Тобто мова йде про його установчі повноваження.

По-третє, Президент України вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України; вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України; призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора. Тобто мова йде про його номінаційні повноваження.

По-четверте, Президент України видає укази та розпорядження на основі та на виконання Конституції України і законів України; має право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України; має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України); підписує закони, прийняті Верховною Радою України. Тобто мова йде про його нормотворчі повноваження.

По-п'яте, Президент України скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим та рішення голів місцевих державних адміністрацій; зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України та нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки; достроково припиняє повноваження Верховної Ради України. Тобто мова йде про його контрольні повноваження.

Укази і розпорядження – це різновиди актів, які може видавати Президент України. Указ – це правовий акт глави держави, який видається з найважливіших питань, віднесених до його компетенції. Укази можуть бути як нормативними – такими, що встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки і розраховані на довгострокову дію, так і ненормативними (правозастосовними), що стосуються конкретних відносин чи осіб і мають одноразовий характер (нагородження державними нагородами, призначення на посаду).

Розпорядження – це індивідуальні акти організаційного характеру, які видаються главою держави (наприклад, призначення на посаду та звільнення з посади керівника Офісу Президента України тощо).

Укази і розпорядження Президента України не пізніше як у 15-денний строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих виданнях.

При вивченні третього питання теми рекомендується зважити на те, що відповідно до ст. 108 Конституції України повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) усунення з поста в порядку імпічменту;
- 4) смерті.

Відставка Президента України – це його особиста, добровільна відмова від займаної посади. Неможливість виконання главою держави своїх повноважень за станом здоров'я також має встановлюватися на засіданні Верховної Ради України в умовах гласності і відкритості.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 10.12.2003р. (справа щодо недоторканності та імпічменту Президента України) конституційна процедура розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється без порушення проти нього кримінальної справи. В Україні процедура імпічменту регулюється ст. 111 Конституцією

України та Законом України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» від 10.09.2019.

Під відставкою розуміють залишення державної посади особою, що її займає, за власним бажанням. Відставка Президента України набуває чинності моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Верховної Ради України.

При розгляді четвертого питання варто зазначити, що Рада національної безпеки і оборони України – це конституційний орган при Президентові України зі спеціальною компетенцією, який покликаний координувати та контролювати діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

За ст. 107 Конституції України Головою Ради національної безпеки і оборони України є Президент України. До її складу за посадою входять Прем'єр-міністр України, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Міністр внутрішніх справ України, Міністр закордонних справ України.

Членами Ради національної безпеки і оборони України можуть бути керівники інших центральних органів виконавчої влади, а також інші особи, яких формує Президент України, видаючи відповідні укази.

Правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, функції та компетенцію визначено Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України».

При розгляді п'ятого питання варто зазначити, що 20.06.2019 Указом новообраного Президента України утворено Офіс Президента України, в рамках реорганізації Адміністрації Президента України.

Офіс Президента України (далі - Офіс) є постійно діючим допоміжним органом, утвореним Президентом України відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України.

Реалізацію конституційних повноважень Президента України забезпечує його Офіс, який виконує організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення Президентом України визначених Конституцією України повноважень.

Офіс Президента України посідає центральне місце серед допоміжних органів глави держави та забезпечує і координує діяльність інших складових цієї системи.

В заключній частині заняття підводяться підсумки щодо розгляду теми, визначаються помилки, які були допущені при її розгляді, визначаються методи їх усунення.

В заключній частині заняття підводяться підсумки щодо розгляду теми, визначаються помилки, які були допущені при її розгляді, визначаються методи їх усунення.

Дайте визначення наступних понять:

глава держави, інститут президентства, інститут Президента, президент, президентська республіка, парламентська республіка, президентсько-парламентська республіка, парламентсько-президентська республіка, «колегіальний президент», одноособовий президент, ціннісно-функціональне призначення Президента України, вибори Президента України, чергові вибори Президента, позачергові вибори Президента України, повторні вибори Президента України, правовий статус президента, президент-арбітр, інституалізація президентства, легітимація президентства, компетенція Президента України, контрастигування, повноваження Президента України, установчі повноваження Президента, номінаційні повноваження Президента, процедурні повноваження Президента, функції Президента України, представницька функція Президента, установча функція Президента, оборонна функція Президента, зовнішньополітична функція Президента, правозахисна функція Президента, антикорупційна функція Президента, кадрова функція Президента, право вето, абсолютне вето, відкладальне вето, промульгація, правотворче контрольне провадження, виконавче контрольне провадження, акти глави держави, укази, розпорядження, гарантії діяльності Президента України, юридичні гарантії, організаційні гарантії, матеріально-технічні гарантії, припинення повноважень Президента України, відставка, неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я, імпічмент, стадії імпічменту, апарат Президента України, Офіс Президента України, завдання Офісу Президента України, глава Офісу Президента України, радники Президента України, пресекретар Президента України, уповноважені Президента України, приймальня Президента України, національна безпека, Рада національної безпеки та оборони України, функції Ради національної безпеки та оборони.

Скласти схеми:

- Конституційно-правова регламентація статусу Президента України.
- Структура Офісу Президента України.
- Функції Президента України.
- Повноваження Президента України.

- Становлення інституту президентства в Україні.

Практичне завдання

Народний депутат України Коденко на сесії Верховної Ради України звернувся із депутатським запитом до Президента України, попередньо підтриманий у формі підписів під ним 1/3 від конституційного складу парламенту. Після того як зміст цього запиту було заявлено на сесії Верховної Ради України, його невідкладно направили Главі держави. Депутатський запит був заявлений щодо негайного вжиття заходів щодо стабілізації роботи паливно-енергетичного комплексу України, недопущення знищення підприємств галузі та поглиблення енергетичної кризи. Президент України отримавши запит, відмовився його розглядати на підставі порушення процедури направлення депутатського запиту, яка встановлена чинним конституційним законодавством України.

Чи вірною є позиція Глави держави щодо відмови розглядати депутатський запит, направлений у вище вказаний спосіб?

Практичне завдання

На прес-конференції Президента України журналіст оприлюднив інформацію, відповідно до якої Голова апеляційного суду однієї з областей М. продовжує обіймати свою посаду незаконно, оскільки вже півроку як досяг пенсійного віку. Глава держави доручив відповідальним працівникам Офісу терміново підготувати проєкт указу про звільнення М. з посади Голови апеляційного суду та з посади судді. Того ж вечора цей указ з'явився на офіційному сайті Президента України.

Які повноваження має Президент України у сфері функціонування судової гілки влади? Який порядок їх реалізації? Наскільки конституційним є вказаний указ Президента України?

Література

1. Задорожня Т. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах. Порівняльний аналіз. Монографія. К. Алерта, 2016. 552 с.